

Вали: люди

Звіт з соціологічного дослідження вуличного життя
на Верхньому і Нижньому Валах

Зміст

Вступ	3	Сприйняття Валів.....	20
Методологія	3	Вали – артерія	20
Уявлення про Вали.....	6	Вали – кордон	21
Чому саме «Вали»	6	Історичні Вали	22
Функції забудови	7	Єврейські Вали	24
Основні користувачі Валів.....	12	Вали занехаяні.....	25
Мешканці житлових будинків		Молоді Вали	26
на Валах	13	Цінність Валів для користувачів..	27
Мешканці Подолу.....	13	Атмосфера	27
Офісні працівники.....	13	Зручність	29
Власники та співробітники		Переміщення Валами	30
закладів.....	13	Переходи	31
«Відпочивальники»	14	Брак місця	34
Туристи	14	Застаріле дорожнє покриття..	36
Безхатки	14	Дозвілля на Валах.....	37
Важливі об'єкти.....	15	Шумні компанії.....	37
Житній ринок.....	15	Культурний відпочинок	42
Рибальський міст	18	Безхатки	45
«Будинок-монстр»	19	Ініціативність користувачів.....	47
		Користувачі про проєкт	51
		Висновки	54

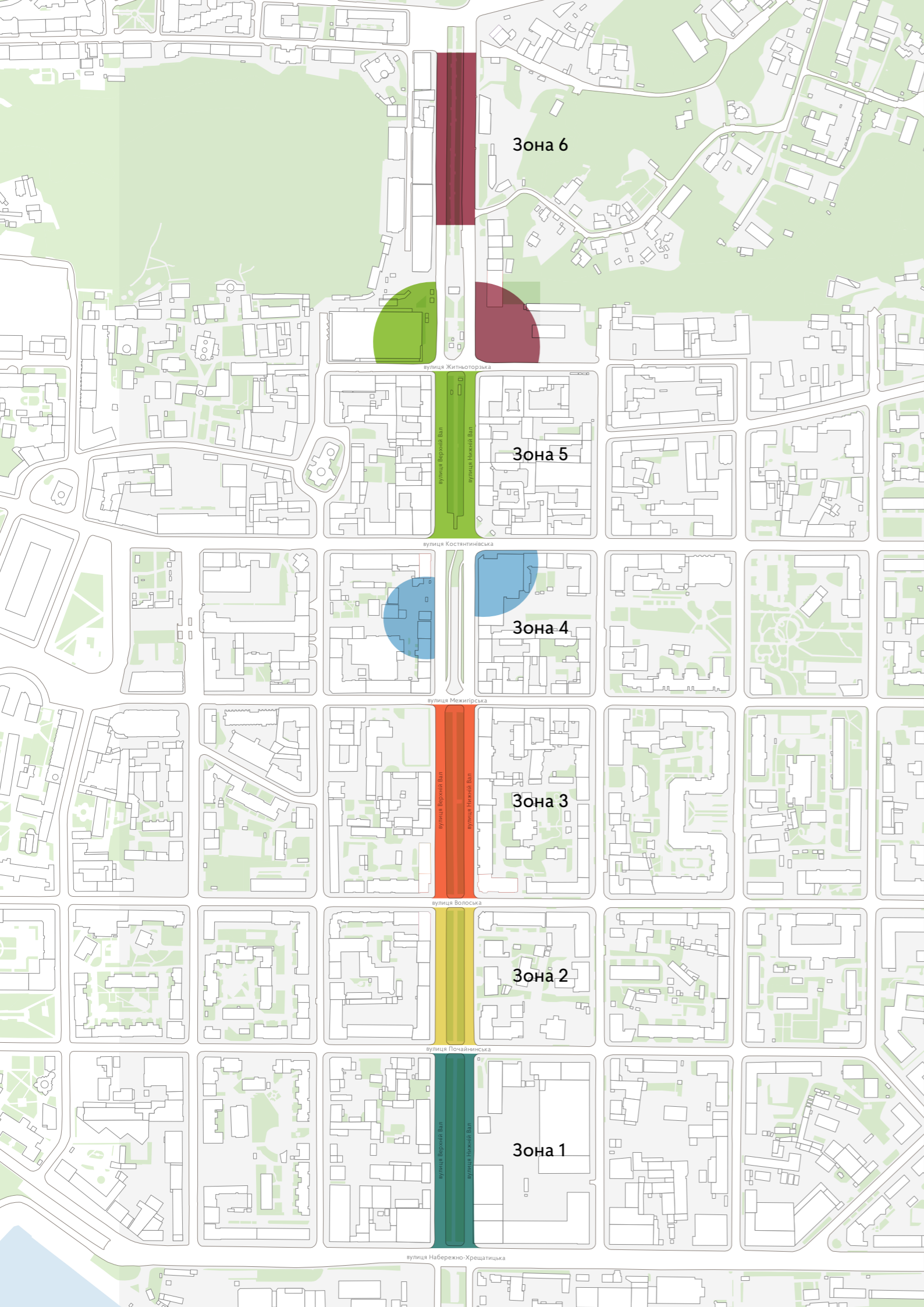
Вступ

Ця стаття є звітом з соціологічного дослідження вуличного життя на Верхньому і Нижньому Валах, проведеного командою «Агентів змін» у липні – вересні 2019 року в рамках створення концепції реконструкції цих двох вулиць. Основною метою дослідження було визначити загальну модель користування простором вулиць, зважаючи на різноманіття функцій, що вони надають для різних категорій людей у різний час доби. В результаті, дослідження дає розуміння того, як влаштовано публічне життя на Верхньому і Нижньому Валах, і може стати підґрунтям для розробки концепції їхньої реконструкції.

Методологія

Оскільки нам було важливо отримати інформацію від різних категорій користувачів простору, ми провели три серії напівструктурованих інтерв'ю. **У першу серію** ми включили шість інтерв'ю з мешканцями і мешканками будинків, розташованих на Верхньому і Нижньому Валах, **у другу** – шість інтерв'ю з менеджментом закладів на Валах. Таким чином, методом стихійного відбору було сформовано дві окремі цілеспрямовані вибірки. Під час **третьої серії** ми провели 24 інтерв'ю з людьми, які перебували на Валах. Щоб охопити всю досліджувану територію, її було розбито на 6 зон, у кожній з яких ми провели інтерв'ю в різний час доби в робочі і вихідні дні. У даному випадку вибірка була імовірнісною кластерною: ми спілкувалися з випадковими користувачами в різних частинах вулиці – кластерах. У сукупності ми отримали 36 інтерв'ю тривалістю від 15 хвилин до однієї години. Залежно від волі респондентів і респонденток, інтерв'ю проводилися українською та російською мовами, цитати зберігають оригінальність висловлювань. Гайд та ілюстрації, використані під час інтерв'ю, наведено в додатку.

Як допоміжний метод, було проведено мапування активності та просторове дослідження функцій забудови.

Ми ставили собі за мету отримати відповіді на низку питань про простір і соціальне життя в ньому.

- Чи існує зональне розділення середовища: чи змінюються практики користувачів залежно від місця (і як вони змінюються)?
- Яким чином використовують будівлі на Валах? Що переважно в них роблять люди? Що люди думають про основну функцію будівель і простору?
- Якими є уявлення про простір, про його історію та сьогодення? Які стереотипи та асоціації користувачі мають про місце?
- Якими є очікування користувачів щодо змін у просторі?
- Які об'єкти та характеристики простору приваблюють користувачів, а які відштовхують?
- Які конфлікти існують між категоріями користувачів? Що в просторі сприяє утворенню конфліктів?
- Яким чином користувачі переміщуються в просторі? Що ускладнює їхнє переміщення?
- Як змінюються практики користувачів залежно від часу доби, в будні та вихідні?

Знайшовши відповіді на ці питання, ми змогли отримати цілісніше розуміння середовища. Цим розумінням у цій статті ми ділимося зі всіма, чий інтерес прикуто до Валів та Подолу в цілому.

Уявлення про Вали

Чому саме «Вали»

В офіційному довіднику вулиць Києва, укладеному Київською міською радою¹, Верхній і Нижній Вали — це дві окремі вулиці. Ми ж пропонуємо досліджувати їх комплексно, як тло вуличного життя Подолу і цілісну магістраль, що простягається від вулиці Глибочицької до Набережно-Хрещатицької. Зважаючи, що на Верхньому Валі всі будівлі мають парні номери, а на Нижньому — непарні, ці вулиці сприймаються як суцільний простір. Як виявилось у процесі інтерв'ю, часто навіть ті люди, що регулярно перебувають на вулицях, не до кінця впевнені, на якому боці розташовується Верхній Вал, а на якому Нижній. Більш вживаним є збірне поняття «Вали», що ми і використовуємо у статті.

Природно, що незвична топонімія ускладнює орієнтацію в просторі. Зокрема, про проблеми навігації скаржаться власники бізнесів: клієнтам не завжди вдається швидко їх знайти.

Система навігації тож дрянь, говно. Приходиться постійно людям пояснювати, где этот номер «33», и как к нему подъехать. И почему он вообще показывает по интернет-карте с другой стороны, а не с этой? Таксистам постоянно приходится объяснять, где это и какие ориентиры.

— Власник закладу на Нижньому Валі

Нижній, Верхній Вал: не можуть люди зрозуміти, що це дві різні вулиці. Не знають, що по Нижньому Валі немає парних номерів. Шукають, де тут Нижній Вал, 42. Ніде.

— Власник закладу на Нижньому Валі

Верхній і Нижній Вал мало розрізняють. Всі використовують поняття «по Валам». Це як вислів. По «Валам в сторону набережної» чи «по Валам в сторону Воздвиженки».

— Власник закладу на Нижньому Валі

Для меня Вали — это собирательный образ Подола. Такое общее название, которое объединяет все, что начинается от Глыбочицкой и доходит до Рыбальского моста.

— Працює неподалік

Я никак не привыкну, что одна и та же улица называется разными названиями.

— Респондентка, що часто буває на Подолі

Примітно, що з протонародної назви вулиць з'являються і нові, екзотичніші слова, такі як «Міжвалля» (бульвар, що тягнеться між вулицями). Попри деяку плутанину з навігацією, вуличне життя на Валах стає дедалі жвавішим, а подвійна назва навіть стала своєрідною «фішкою», що підкреслює багатозначність цього середовища.

Изюминка этой улицы в том, что ее разные части называются по-разному, и у каждого названия либо четный, либо нечетный номер.

— Мешканка будинку по вул. Нижній Вал

Функції забудови

Окрім назви, особливістю Валів є дуже неоднорідна за функціоналом забудова. На вулицях розташовуються як житлові приміщення, так і офіси, заклади харчування, бізнеси сфери послуг. Щоб отримати більш точні дані, було проведено просторове дослідження, яке показало, що функціональність будівель значно варіюється в різних частинах вулиці.

Найбільше приміщень на Валах (за загальною площею) — офіси, адже найвищі будинки на вулицях — це офісні центри. Основна їхня частина компактно згрупована ближче до перехрестя з Набережно-Хрещатицькою вулицею. У центральній частині переважають житлові будинки з закладами на перших поверхах, а в бік Глибочицької знову домінують офіси. Заклади харчування і магазини насправді складають не більше 7% від сумарної площі усіх приміщень. Однак через те, що всі вони опиняються в полі зору пішоходів, обіймаючи 70% площі перших поверхів, з'являється враження, що їх набагато більше.

З інтерв'ю з'ясувалося, що особлива конфігурація Валів у плані функцій забудови впливає на те, якими є основні користувачі простору в окремих секціях, і формує уявлення про простір як про щось багатозарове і дискретне.

Это такое смешанное, на пересечении: там больше офисная часть, там больше живут. Тут как и то, и то, перемешано, тут и живут, и работают.

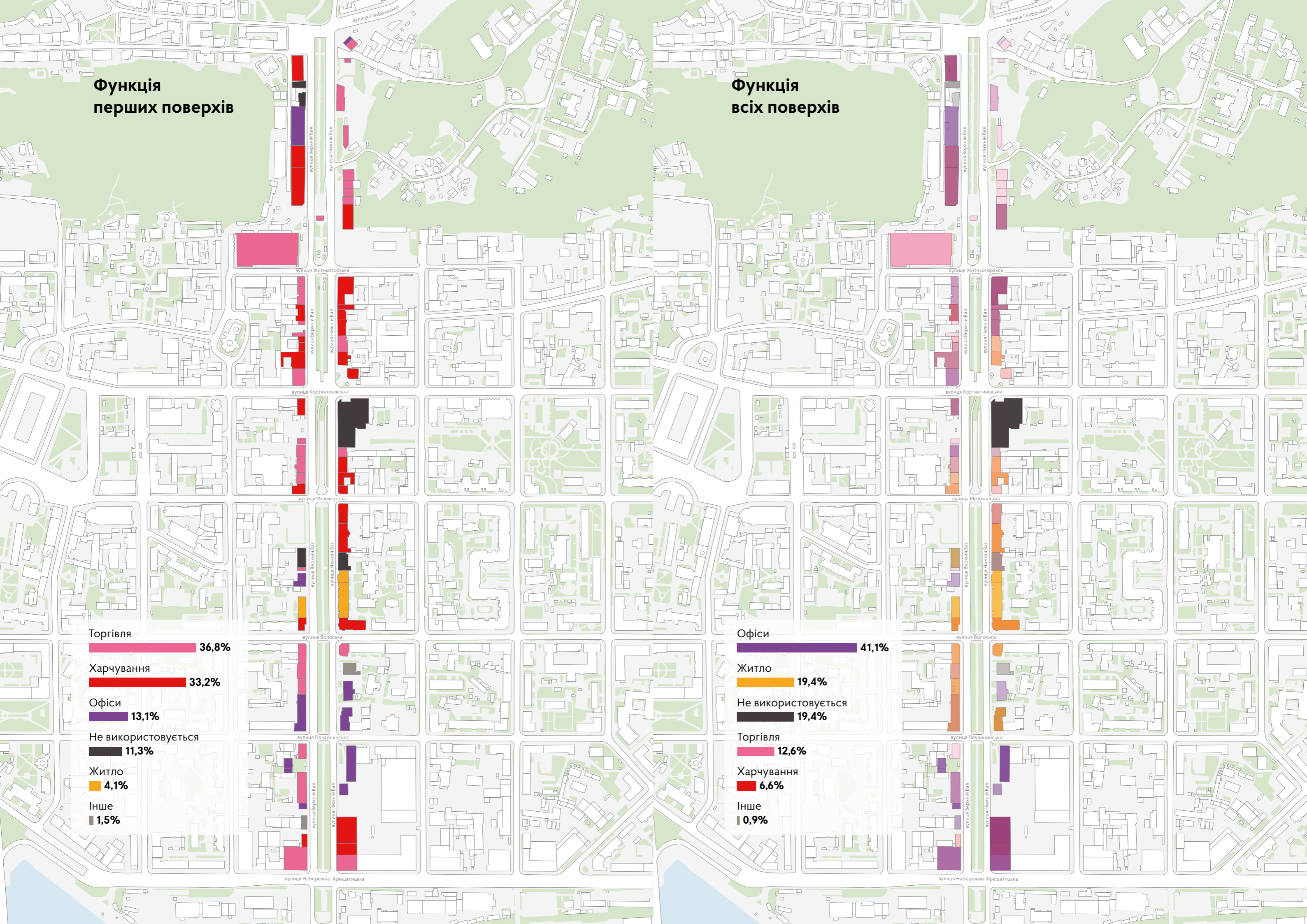
— Мешканець будинку по вулиці Нижній Вал

¹ Вулиці міста Києва. Офіційний довідник (2015). Джерело: kyivcity.gov.ua/img/item/general/167.pdf

Функція перших поверхів

Функція всіх поверхів

Торговля

36,8%

Харчування

33,2%

Офіси

13,1%

Не використовується

11,3%

Житло

4,1%

Інше

1,5%

Офіси

41,1%

Житло

19,4%

Не використовується

19,4%

Торговля

12,6%

Харчування

6,6%

Інше

0,9%

вулиця Верхній Вал

вулиця Нижній Вал

вулиця Житньоторська

вулиця Костянтинівська

вулиця Межигірська

вулиця Волоска

вулиця Почайніська

вулиця Верхній Вал

вулиця Нижній Вал

вулиця Набережно-Хрещатицька

вулиця Верхній Вал

вулиця Нижній Вал

вулиця Житньоторська

вулиця Костянтинівська

вулиця Межигірська

вулиця Волоска

вулиця Почайніська

вулиця Верхній Вал

вулиця Нижній Вал

вулиця Набережно-Хрещатицька

Нам було цікаво перевірити, чи збігаються уявлення про домінуючу функцію будівель з функціональним розподілом у реальності, і чи впливає це на взаємодію із простором. Як виявилось, люди, що проводять більшість свого часу в конкретній частині Валів і завжди приходять сюди з однією чіткою метою, мають відповідні уявлення про ключову функцію простору. Офісні працівники, які найчастіше перебувають біля місця роботи і переважно у робочий час, визначали офісні приміщення домінуючими. Свій власний досвід користування простором вони поширюють на інших користувачів, а тому, на їхню думку Вали – це діловий центр Подолу, місце, де люди, насамперед, працюють.

Я не знаю, но мне кажется, люди стремительно покидают это место, так как его эта кипучесть, как такого делового центра, что ли, вытесняет их. И гораздо более выгодной им кажется перспектива сдавать жилье под офисы, нежели здесь жить.

– Працює неподалік

Сейчас преимущественно офисы. Есть жилые квартиры, но очень много сейчас под офисы их арендуют. И офисных зданий больше.

– Співробітник офісу

У цих будівлях, напевно, якісь банки, офіси, ну люди теж тут живуть. Хоча я бы это спальным кварталом не назвал, конечно.

– Відпочиває на бульварі

Власники і співробітники закладів натомість фокусують свою увагу на конкурентах, тож зазначають велику кількість кафе та барів. Вони поділяють думку стосовно того, що Вали – це, швидше, місце для розваг і відпочинку. Схожої думки і містяни, що приходять на Вали винятково у вільний час – пообідати чи випити кілька коктейлів.

Местные жители – те, которые местные-местные, их прям на этой улице мало. Тут жилых помещений в домах осталось очень мало.

– Власниця кав'ярні на Валах

Что в зданиях вокруг? Куча офисов, магазины. Сам Житний рынок, автовокзал. Живут тут мало.

– Співробітниця закладу швидкого харчування

Сейчас, в основном, бары, кафешки. Есть часть жилых помещений. Но их меньше. Не могу сказать, в каком соотношении.

– Відпочиває на бульварі

Мені здається, тут кафешки, в основном...

– Власник закладу

Дещо іншої думки ті, хто проживають на Валах. На їхню думку, житлових приміщень у будинках на цих вулицях багато, адже вони постійно перетинаються з сусідами. Вони відзначають зростання попиту і цін на житло. Мешканці формують уявлення про простір на основі власних інтересів, пов'язаних саме з житловою функцією Валів.

Почти во всех зданиях здесь, начиная со второго этажа, начинаются квартиры, а на первых этаж какие-то заведения находятся общепита. В нескольких зданиях находятся офисы.

– Мешканець будинку по вул. Нижній Вал

Квартиры, офисы, кафе, магазины. Мне кажется, тут больше живут.

– Мешканка будинку по вул. Нижній Вал

Раньше тут меньше людей жило. А сейчас все забито под завязку.

– Мешканка будинку по вул. Нижній Вал

Уявлення про основну функцію будинків впливають на поведінку в просторі, адже на їхній підставі користувачі визначають **норми взаємодії** у ньому. Не усвідомлюючи, що велика кількість будинків використовується як житло, багато користувачів вулиці, що перебувають тут заради відпочинку, поводяться гамірно. Це створює підґрунтя для конфліктних ситуацій. Визначаючи основну функцію вулиці як таку, що відповідає їхній діяльності чи формі взаємодії в середовищі, користувачі оцінюють свої потреби як найвагоміші.

Загалом, відмінні уявлення про те, що відбувається в будинках на Валах, репрезентують множинність досвідів різних користувачів.

Сейчас все воспринимают Подол не как жилую часть, а как место для развлечений, пересадочную зону, даже промышленную. А здесь, на самом деле, живут люди, и их очень много. Мы страдаем от этого шума, от этого наплыва людей, которые приезжают сюда оторваться, напиться.

– Мешканка будинку по вул. Нижній Вал

Основні користувачі Валів

Багатофункціональна забудова приваблює різних людей, і вулиця стає своєрідним місцем зіткнення осіб різних соціальних рівнів. Співвідносячи просторові дані та інформацію з інтерв'ю та спостережень, ми виділили основні категорії користувачів вулиці. Хоча всі вони поділяють спільний простір, їхній досвід перебування в ньому відрізняється, адже різняться тривалість, регулярність, час та мета їхнього перебування тут.

Типові користувачі Валів

Мешканці житлових будинків на Валах

Під житлові приміщення, як вже було зазначено, відведено близько 20% усієї площі будинків на вулиці. Мешканці Валів – це і власники квартир, котрі живуть тут вже не одне десятиліття, і люди, що відносно віднедавна знімають тут квартири чи кімнати. Мешканці будинків не тільки займають значну частку приміщень, але і відвідують заклади, розташовані на Валах, відпочивають на бульварі, користуються послугами, які тут надаються. Оскільки мешканці вулиць мають специфічні вимоги до простору і особливий досвід, пов'язаний з життям на Валах, ми провели з ними окрему серію інтерв'ю.

Мешканці Подолу

Левову частку користувачів простору складають подоляни – мешканці Плоского і Старого Подолу, де зосередилась значна кількість монофункціональних житлових кварталів. Для них Вали виконують розважальну і рекреаційну функцію. Багато мешканців Подолу приходять сюди погуляти зі своїми домашніми улюбленцями вздовж бульвару, зробити покупки на Житньому ринку чи скористатися послугами неподалік від дому.

Офісні працівники

Під час роботи в полі у робочі дні ми особливо часто зустрічали «білих комірців» – співробітників та співробітниць фірм, розташованих на Валах чи на прилеглих вулицях. Для них Вали виконують дві функції: транзитну і рекреаційну. Зранку можна побачити багато людей, що переміщуються бульваром до місця роботи, а ввечері – у зворотному напрямку. Упродовж дня вони виходять на вулицю, щоб зробити перерву на каву, поїсти на свіжому повітрі чи просто відволіктися від роботи. Дехто після роботи тут відпочиває з колегами чи чекає на своїх друзів, щоб переміститися в один із закладів.

Власники та співробітники закладів

Хоча власники та адміністратори закладів у меншості, порівняно з мешканцями і офісними працівниками, саме вони значно впливають на ритм життя і зовнішній вигляд Валів. Як і мешканці, вони мають особливі вимоги до простору. Також вони створюють передумови для поживлення соціального життя на вулицях і роблять їх привабливими для інших користувачів. З власниками і адміністрацією закладів ми провели окрему серію інтерв'ю, зважаючи на вагомність їхнього досвіду користування вулицями.

«Відпочивальники»

Багато містян, що працюють і живуть в інших районах, регулярно приїжджають на Поділ як у «третє місце». Цей термін належить соціологу Рею Ольденбургу і стосується простору, що не пов'язаний із домом (першим місцем) та роботою (другим місцем) і використовується для проведення дозвілля, спілкування, відпочинку. Автор концепції надає особливого значення третьому місцю в існуванні творчої взаємодії між людьми та формуванні громадянської свідомості². Найчастіше Вали стають «третім місцем» вечорами робочих днів та у вихідні, коли тут збираються друзі і знайомі, щоб відвідати один або кілька закладів або ж просто прогулятися бульваром. Це люди різного віку, різних сфер зайнятості та різного фінансового достатку. Їх єднає мета перебування на Валах. Саме тому ми пропонуємо найбільш, на нашу думку, ємне слово, щоб узагальнити цю категорію осіб – «відпочивальники».

Туристи

Поділ – історична місцевість, тому на вулицях також можна зустріти туристів з інших міст та з-за кордону. На Валах регулярно проводять екскурсії та барні тури, а навколо розташовано багато хостелів та готелів. Хоча зараз складно говорити про Поділ як про центр світового туризму, та все ж мандрівники надають вулиці певний колорит і напрям для її розвитку.

Безхатьки

Щодня, крім суботи, на бульварі, ближче до Житнього ринку, представники організації «Життєлюб» годують безкоштовними обідами всіх, хто цього потребує. Тому вдень між Валами можна побачити багато безхатків. Тут же вони сплять на лавках і спілкуються між собою.

² Third Place. Джерело: en.wikipedia.org/wiki/Third_place

Важливі об'єкти

Житній ринок

Говорячи про розташовані на вулицях об'єкти, які приваблюють різні категорії користувачів, варто спершу відмітити Житній ринок. Тут бувають і мешканці Подолу, і власники закладів, і туристи. Житній ринок за останні роки став поцінюватись не лише як власне базар, але і як пам'ятка модерністської архітектури.

Житний ринок. Самий известный, наверное, рынок.

– Очікує на друга поряд із ринком

Мені здається, туристам з антропологічної точки зору цікаво подивитися на Житній ринок. Мені здається, на ринку ти бачиш не прикрашене, а справжнє.

– Власник закладу на Нижньому Валу

Все рестораны обслуживаются на этом рынке, местные, кто тут остался жить.

– Відпочиває на бульварі біля ринку

Організація простору поблизу Житнього ринку

Якщо ближче до Набережно-Хрещатицької вулиці життя вдень вирує біля офісних будівель, то в бік вул. Глибочицької саме Житній ринок стає основним місцем взаємодії між людьми.

Безумовно, Житній ринок притягує також і осіб, яких в українському суспільстві відносять до маргіналізованих груп. Попри те, що кількісні дослідження показують динаміку до гуманізації суспільних настроїв³, безхатки, особи з алкогольною чи наркозалежністю вважаються потенційно небезпечними і залишаються майже повністю виключеними з соціального вуличного життя. Вони неминухо присутні у місті, в тому числі біля Житнього ринку. За словами респондентів, що регулярно бувають тут, безхатки навіть живуть за ним.

Житній ринок – самобутнє місце, де з часом склалися особливі правила та норми взаємодії. Площа перед ринком стала зоною стихійної торгівлі: тут несанкціоновано відбувається комерційна активність, через яку тротуар перетворився на продовження торговельних приміщень. Через безлад,

Здесь [поруч з ринком] движение, только когда работает рынок. Когда рынок прекращает работать и заведения прекращают работать, здесь глухой район. Поэтому тут и делать особо нечего.

– Власник закладу на Нижньому Валу

Вон там [за ринком] бомжи собираются, ханурики, приезжие с других городов для продажи на рынке.

– Власник закладу на Нижньому Валу

За Житним рынком живет местный бомонд, и там вечером довольно опасно может быть. Бомонд, имею в виду, бомжи.

– Власниця кав'ярні біля Житнього ринку

Я вам скажу, это не тайна. На Житнем рынке продают спирт, очень дешево. Его если разбавляешь, он превращается в водку, да и получается, что здесь из-за этого большое количество людей сидит.

– Відпочиває на алеї біля Житнього ринку

Нам придется тут устроить ма-а-а-ленький война. Потому что немножко подвинуть людей, которые не должны тут стоять. Это все, мягко выражаясь, не совсем легально, и оно кем-то крышуются. Мы, имея свою территорию, можем это немножко облагородить, если их подвинем.

– Співробітниця закладу харчування біля Житнього ринку

пов'язаний з браком місця і переміщенням великої кількості людей, складно підтримувати чистоту та порядок, покращувати благоустрій. Відсутність правового регулювання відбивається на спалахах конфліктів у цій зоні.

Конфлікти є цілком нормальною характеристикою громадського простору. За Льюїсом Козером, соціологом, що досліджував конфлікти з функціоналістської точки зору, вони стабілізують внутрішньогрупові стосунки⁴. В даному випадку, представники бізнесу на ринку об'єднуються між собою, завдяки конфліктам проти деяких інших груп, що відрізняються від них певними характеристиками чи поведінкою.

Через протиставлення «ми/вони», що необхідне для розгортання міжгрупового конфлікту, люди інтегруються і стають більш включеними в соціальне життя певного середовища. Разом із тим, конфлікти на ринку ілюструють певні характеристики українського суспільства. По-перше, низький рівень правової культури: працівники бізнесу самостійно хочуть «посунути» стихійних торговців, не залучаючи поліцію. По-друге, нефункціональність правової системи, що передусім існує для підтримки вигідного місту способу вирішення конфліктів. По-третє, наявність нетерпимості до певних категорій осіб.

Хоча без Житнього ринку складно уявити буденне життя Валів і Подолу, з ним пов'язано багато феноменів, які складно оцінити однозначно позитивно. З одного боку, важливо зберегти колорит цього місця, що з'явився, на перший погляд, хаотично. З іншого боку, варто зробити його більш інклюзивним і чутливим для прав і потреб максимальної кількості користувачів простору, а це несе за собою суттєві перетворення.

³ Молоді українці найбільше ненавидять наркоманів, колишніх зеків, гомосексуалів та циган (2017). Джерело: dt.ua/UKRAINE/molodi-ukrayinci-naybilshe-nenavidyat-narkomaniv-kolishnih-zekiv-gomoseksualiv-ta-cigan-261536.html

⁴ Бондар В. Теорія позитивно-функціонального конфлікту Л. Козера. Науковий вісник Ужгородського університету (2010).

Рибальський міст

Ще однією важливою пам'яткою можна вважати Рибальський міст. Хоч він і розташований поза межами території дослідження, та все ж вважається дотичним до Валів місцем і приваблює молодь, що використовує його як неформальний публічний простір.

Рибальський міст вже багато років формально зачинений для відвідування, а в квітні 2019 закритий фактично на демонтаж. Попри це, він надалі зберігає цінність для багатьох користувачів Валів, що проводять свій час під ним, біля води. Очевидно, що існує потреба в публічному просторі, який буде логічно завершувати променад бульваром. Зараз, на жаль, Вали закінчуються широкою проїзною частиною Набережно-Хрещатицької вулиці.

Дороги ведуть на набережну. Ми дуже любимо Рибальський міст.

– Мешканка будинку на Верхньому Валі

В конце Валов – Рыбальский мост – важная архитектурная точка города.

– Співробітник закладу на Верхньому Валі

Мы начинаем [прогулянку] с Днепровской набережной, с набережной Днепра. Там есть такой замечательный объект, как полуразрушенный мост.

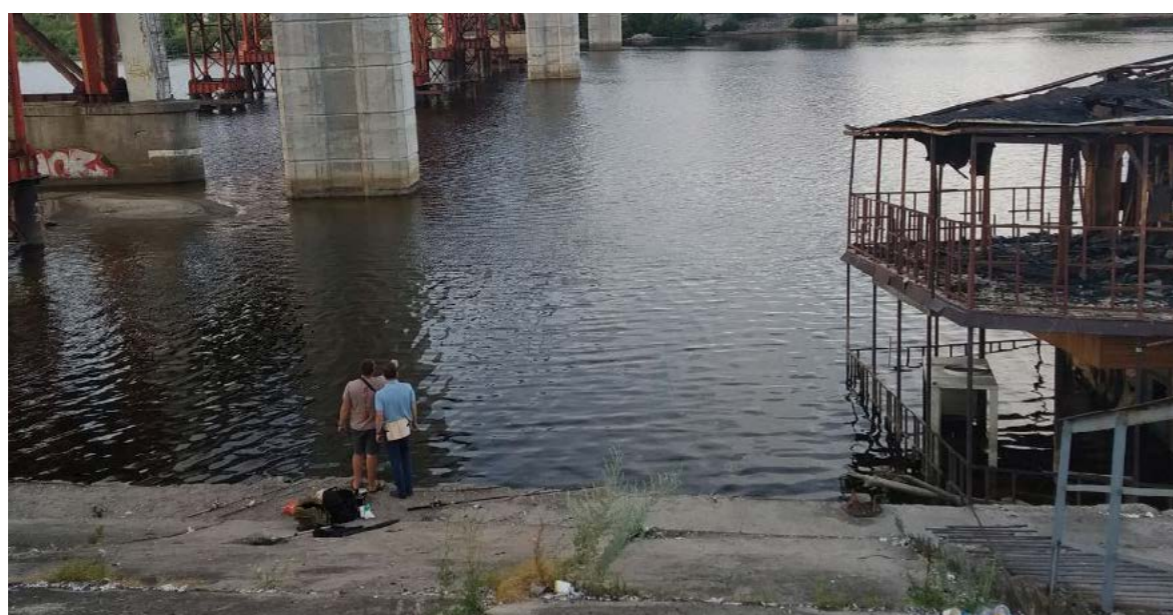
– Власник закладу на Нижньому Валі

Рыбальский мост – самая главная точка притяжения для всех, пока его не закрыли.

– Працює в офісі на Валах

Вроде бы, наконец-то, стали делать мост. Для меня это, конечно, минус. Я на этом мосту проводил несколько моих дней рождений. Но если это поможет развязку сделать удобную, то черт его знает.

– Вуличний музикант

Неформальний публічний простір поблизу Рибальського мосту

«Будинок-монстр»

Так називають недобудову, розташовану за адресою вул. Нижній Вал, 27–29. З нею пов'язана довга історія протистояння між забудовником та мешканцями Подолу. Періодично трапляються спалахи занепокоєнь про подальшу долю споруди, та більшість часу будинок стоїть як пам'ятник безвідповідальному ставленню до інтересів містян.

Поки складно сказати, що чекає на «Будинок-монстр», однак вже зараз зрозуміло, що за останні роки цей об'єкт надійно закріпив за собою особливе значення в історії життя Валів. Події, пов'язані з цією недобудовою, ілюструють, наскільки гостро є потреба у введенні чітких політик регуляції забудови і впорядкування вулиць Подолу.

Окрім Житнього ринку, «Будинка-монстра» та Рибальського мосту, користувачі відзначають станцію метро «Контрактова площа» і Подільську автостанцію. Увагу користувачів вулиці також привертає мурал із зображенням великого ведмеда, котрий можна побачити, рухаючись до набережної Нижнім Валом. Ще одним помітним об'єктом є нещодавно збудований бізнес-центр «Доміно». Люди старшого віку часом згадували про Хрестовоздвиженську церкву, яка розташована на перетині Валів із Воздвиженською вулицею. Дуже часто користувачі вулиці зазначали назви закладів харчування, барів, кав'ярень, а отже вони також відіграють важливу роль для орієнтації в просторі та побудови ментальної мапи місця. Загалом, на Валах розташовано багато цінних для Подолу і Києва об'єктів, і всі вони особливим чином впливають на сприйняття цього простору.

Дом-монстр появился. Там был кабак какой-то, его снесли и на его месте поставили эту хрень.

– Співробітник закладу

Дом-монстр. Он выглядит как монстр, и он стоит на месте четырех этажей.

– Працівник офісу на Валах

Это рейдерский захват. В одну ночь тупо поставили вот так заборы и люди, которые там работали в киосках, они не могли даже свои вещи забрать из этих киосков. И написали «археологические раскопки». Все. И тут же поставили домик.

– Мешканка Подолу

Есть дом-урод. Это огромное 20-этажное, незаконно построенное, без норм выполнения всех. Проект, который стоит замороженный и ждет решения суда.

– Співробітник закладу

Сприйняття Валів

Нетипова для Подолу композиція Валів, довга історія цього місця, неоднорідність функцій забудови і особливе транспортне значення цих вулиць впливає на формування різноманітних стереотипів і асоціацій. В них проявляється ставлення до цього простору, переваги та недоліки, що неусвідомлено сприймаються користувачами вулиць.

Вали – артерія

Завдяки напруженому трафіку, наявності зупинок різних видів транспорту і центральному розташуванню вулиць відносно простору Подолу, Вали часто постають у сприйнятті як транспортна артерія.

Вали – это крупная транспортная развязка. Сюда не прикольно прийти утром в четверг, например, здесь просто клоака машин. Огромная-огромная пробка. Это не пешеходная какая-то зона, не рекреационная штука, а это именно транспортная развязка. Магистраль.

– Співробітник закладу на Верхньому Валу

Автівки, трамвай та пішоходи

Примітно, що Вали постають як транзитна артерія частіше в уявленнях людей, що бувають тут у робочий час і стають свідками переміщення великої кількості автомобілів і пішоходів. Мешканці вулиці рідше надають простору такої характеристики, бо вдень переміщуються на роботу в інші райони міста і повертаються ввечері, коли рух вулицею стає менш інтенсивним.

Здесь, в основном, все проходят, не сидят, это такая транзитная зона.

– Мешканка будинку на Нижньому Валу

Это такая артерия в исторической части, которая соединяет старый-старый Подол и Подол более модерн.

– Співробітник закладу на вулиці Верхній Вал

Вали – кордон

Дуже часто Вали асоціюють з кордоном. Таке сприйняття вочевидь зумовлене помітним збільшенням кількості житлових кварталів у бік метро «Тараса Шевченка» одразу за Нижнім Валом, порівняно з тією частиною Подолу, що прилягає до Контрактової площі.

Зміна функцій, зовнішнього вигляду будинків та ритму життя є достатньо відчутною, щоб сформувані враження про Вали як про межу, що розділяє Поділ навпіл. Вплив на формування таких асоціацій мають і історичні свідчення про першочерговий сенс Валів як захисних споруд.

Это улица ничего не напоминает. Она такая уникальная, как разделитель. Как медиана, срединная линия Подола. И, в основном, она функциональная. Без нее бы Подола не существовало. Как хребет какой-то.

– Мешканець будинку на вулиці Нижній Вал

Всі вважають, що на Валах Поділ закінчується. Ну, історичний. Там [на Плоскому Подолі] є старі будинки, але він там більш радянський.

– Мешканка будинку на вулиці Нижній Вал

Это именно вот эта часть [Вали] – это граница между туристической и той, где живут.

– Співробітниця закладу біля Житнього ринку

Це був кордон старого міста. Це була як оборонна споруда.

– Власник закладу на вулиці Нижній Вал

Мені здається, за Валами – «Поділ туристичний». А тут вже моє.

– Мешканка будинку на вулиці Нижній Вал

Вали означают препятствие. Наверное тут горы были.

– Відпочиває біля Житнього ринку

Історичні Вали

Як і багато вулиць на Подолі, Вали мають довгу історію. Навіть ті користувачі вулиці, що ніколи не вдавались у подробиці минулого вулиць, асоціюють їх із середніми віками, Київською Руссю, чумаками, язичниками. Старожили Подолу неодноразово і з гордістю цитували слова пісні Поплавського «Верхній Вал і Нижній Вал, сам Хмельницький там бувал».

Слово «вал» саме по собі вже містить історичні конотації.

– Власник закладу на Нижньому Валі

У меня сразу что-то всплывает историческое такое, как происходили все эти события. Это очень историческое место. Я так понимаю, что история оставила эту запись. Человек более чувствительный ее чувствует.

– Відпочиває на алеї біля Житнього ринку

У меня почему-то всегда ассоциации с временами торговли, повозок... и чумаков?

– Працює неподалік

Ассоциируется с нашей историей. Я часто прохожу и думаю, как тут люди раньше жили, когда эти дома только были построены.

– Відпочиває на алеї

Это историческая часть, здесь каждый дом или через дом связан с историей.

– Мешканка будинку на Нижньому Валі

Цікавою є вибірковість і емоційна забарвленість історичних свідчень, що переказують містяни. Наприклад, річку Глибочицю, що протікає в колекторі під бульваром, згадують як щось негативне: канаву, середньовічний помийник. З іншого боку, ніхто не говорить про те, що Глибочиця в усі часи також відводила дощову воду до Дніпра, живлячи його.

Там речки полноценной не будет, там будет ручеек. Не факт, что без сточных вод. Раньше так и было, ее канавой называли.

– Мешканка будинку на Нижньому Валі

Через велику кількість будинків XIX століття, що збереглися, Вали нагадують старі вулиці в інших, більш туристичних містах. Особливо часто користувачі вулиці проводять паралелі з історичними районами Львова і Одеси.

Мне этот район вообще напоминает немножко Львов. Своей архитектурой, наверное.

– Працює в одному з офісів

Напоминает архитектура и Львовскую, и Одесскую, потому что архитекторы были примерно одни и те же. Знаете, как говорят: «Подол – это маленькая Одесса?» Это правда!

– Часто відпочиває біля Житнього ринку

Окрім Львова і Одеси, користувачі вулиці асоціюють Поділ і Вали з відомими місцями деяких закордонних міст. З найбільш екзотичних – вулиці Сан-Франциско, Вільнюса, Берліна, Будапешта та бульвар Ла Рамбла у Барселоні. Такі асоціації нашолюбів на думку про те, що територія дослідження достатньо помітно відрізняється

*В этой будівлі жив відомий купець, і тут був готель, а на першому поверсі була кондитерська «Вікторія». Тобто вона була дуже відома своїми десертами, випічкою. Про неї залишилася добра історія, і наші *** і ***, коли вони тут гуляли, якраз ця будівля здавалась в оренду. І це їх надихнуло на те, щоб відкрити тут свою кондитерську.*

– Адміністратор закладу на Нижньому Валі

Насичене минуле вулиці також створює передумови для розвитку приватного бізнесу, надихаючи підприємців транслювати історію Валів і Подолу у власній справі.

Тут була лавка і, типу, як гостинний двір. По суті, готель. Власником його був купець на прізвище Дудман, тому хостел над нами називається Dudman hotel.

– Власник закладу на Нижньому Валі

Попри сприйняття вулиці як осередку київської історії, її користувачі знають досить мало фактів про Вали. Ті свідчення, що існують у наративі містян, найчастіше витягнуті з художньої літератури чи розповідей інших людей. Утім, старожили вулиці і власники закладів проводили власні розвідки і відвідували екскурсії, щоб дізнатися про минуле цього середовища. Якщо Вали вважаються історично важливим місцем, то має існувати попит на культурні події про минуле цього місця: музейні виставки, ярмарки тощо. Через розповсюдження історичних свідчень можливо не лише розвинути туристичний потенціал вулиць, але і звернути увагу громадськості на сьогоденні проблеми простору.

Єврейські Вали

Деякі користувачі вулиці кажуть, що Одесу з Валами ріднить не тільки схожа архітектура, але наявність єврейської спільноти. Тому багато хто пов'язує Вали з єврейською культурою.

Асоціація — єврейський район. Тут много єврейских знаковых мест. Во дворе, если вы посмотрите на торец здания, то вы увидите звезду Давида. А этот дом — тут живут только ортодоксальные евреи.

— Власник закладу на Нижньому Валу

На самом деле, Подол — это еврейская местность. Не один раз со мной здесь говорили, потому что у меня лицо соответствует. А я не знаю ни иврита, ни идиша, но все равно здороваюсь.

— Відпочиває на алеї

Тут всегда много жило предпринимателей, евреев, которые на первых этажах открывали какие-то магазины, коммерческие бизнесы.

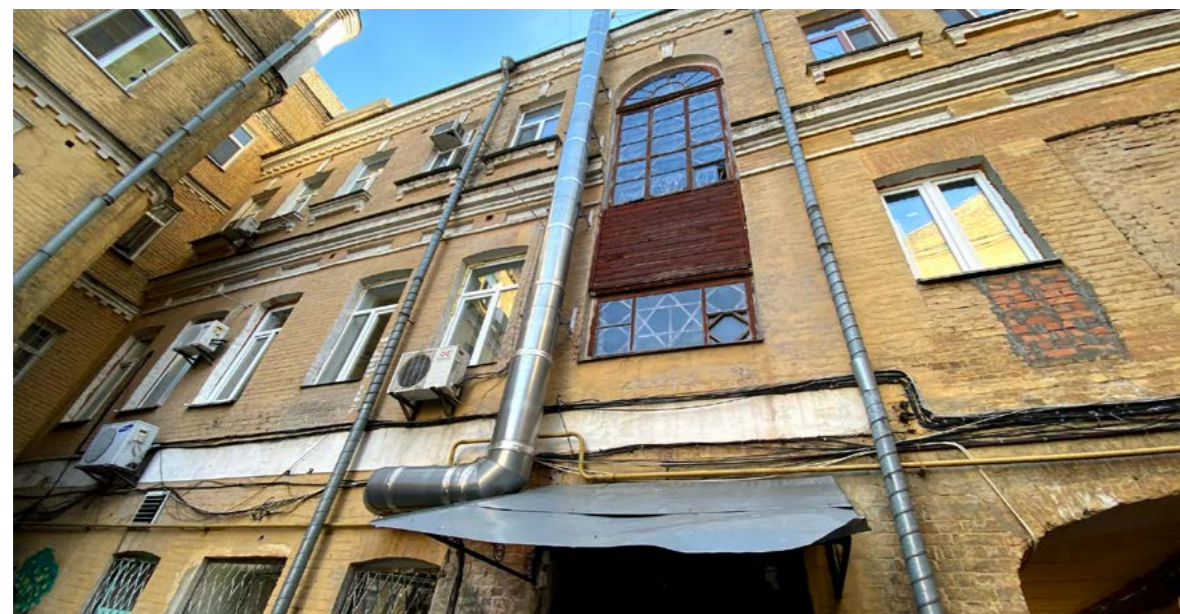
— Співробітник закладу на Верхньому Валу

У нас в подъезде на окне выложена звезда Давида. То есть это место важно евреям. Здесь синагога, здесь много евреев. Они очень чтят Подол.

— Мешканка будинку Нижньому Валу

Київ — місто зустрічі багатьох культур, і це є його цінністю. Наявність субкультур, культур етнічних меншин робить місто цікавим, урізноманітнює соціальне життя у ньому. В умовах глобалізації, що буквально стирає кордони між етносами, збереження унікальних рис міської поліетнічної культури є однією з важливих задач міського розвитку.

Зірка Давида у вікні під'їзду

Вали занехаяні

Завдяки деяким свідченням про історію Подолу, Вали закарбувалися в уяві як не надто елітне середовище. Попри досить дорогу оренду нерухомості на вулицях та наявність закладів з цінами «вище середнього», містяни досі проводять паралелі між Валами та криміналом, маргінальними групами. Хоча ніхто з респондентів прямо не говорив про відчуття небезпеки, неодноразові згадки про бандитизм та «гопників» можуть свідчити про обережне ставлення до цього середовища.

Окрім того, деякі користувачі зазначили, що «безпеку» вони відчують не через відсутність загроз, а завдяки вжитим заходам.

Это был раньше достаточно бандитский район. Мой отчим был контрабандистом, они тут в канализации перевозили много всего интересного. И у них здесь обмены были.

— Часто буває на Валах

Но на самом деле то, что в Одессе называют головским районом — это именно это место... Этот район считается бомжацким и поэтому считается, что ничего здесь делать и не надо.

— Відпочиває біля Житнього

У меня есть кепка с надписью «Устрой Дестрой» и у меня за один вечер эту кепку пытались забрать гопники, а потом полицейские. Это происходило тут, на Валах.

— Живе в будинку на Нижньому Валу

Здесь довольно приличный и безопасный район. Возможно, потому что отделение полиции находится на расстоянии 200 метров от места, где мы сейчас сидим.

— Власник закладу на Нижньому Валу

Скоріше [почуваю себе] безпечно, бо ДСО через дорогу.

— Власник закладу на Нижньому Валу

Я себя чувствую безопасно, потому что у меня есть охранная система и тревожная кнопка, и большой опыт общения с разными людьми.

— Власниця кав'ярні на Валах

Цікаво, що асоціації з нетрями іноді проводять досить молоді люди із прив'язкою до роману Валер'яна Підмогильного, де фігурують Вали.

У Валерьяна Підмогильного є роман «Місто», і там головний герой живе на Нижньому Валу, 37. Там дуже детально описана життя Подола в 1925 році, вона відрізняється від нашої. Машина, люди, коні, хлам, мусор, грязь, проститутки на вулицях.

– Співробітник закладу на Нижньому Валу

Створюється враження, що в користувачів вулиці з'явилися упередження про Вали як про простір, якому судилося постійно існувати в занехаяному стані, адже це тягнеться із сивої давнини, наче місцева традиція.

*Що-то таке глобальне **здесь** ніколи не змінюється. Тут, як 50 років тому, так і зараз, по суті, сьогодні. Відкриваються заведення, закриваються, більше реклами, менше реклами, в залежності, хто при владі.*

– Власниця кав'ярні на бульварі

Молоді Вали

Попри сприйняття Валів як дещо консервативного, історичного місця, Вали часто асоціюють з молодістю. Насамперед через те, що сьогоднішня Валів тісно пов'язано з вечірніми посиденьками шумних компаній молодих людей.

Емоційний фон — місце, котре ніколи не спить. Ви придете в будній день ввечері, і ви побачите велику кількість молодих людей, гуляючих із бара в бар. Нигде в Києві немає такого явлення і в таких масштабах. Тому це вулиця виключно безудержного веселля, п'янства і прочих непотребств.

– Власник закладу на Нижньому Валу

Асоціація — молодість. Щось таке живе, бурхливе, енергійне.

– Відпочиває на бульварі

Для мене це концентрація такої даунтаун найтлайф.

– Працює неподалік Валів

Ніч тут — це якийсь інший вимір, зважаючи, що тут молодь, тут же Могиланка. Да, ввечері тут більше людей працюють, люди живуть по буднях, а молодь — по ночах.

– Відпочиває на бульварі

Вали і Поділ, саме ця вулиця, це фактично як один із таких головних центрів, де молодь гуляє. Якби така, як розважальний центр.

– Працює неподалік

Цінність Валів для користувачів

З уявлень про простір випливає, що Вали складно назвати ідеальним середовищем. Та все ж, тут завжди виростає життя, відкриваються нові заклади, з'являються нові мешканці. Очевидно, Вали мають цінні характеристики, і для різних категорій користувачів вони відрізняються. В деяких людей Вали викликають особливий настрій, спогади, почуття, тобто мають певну важливість для підтримки задовільного емоційного стану. Для інших значимість полягає в практичніших аспектах, пов'язаних із збереженням вичерпних ресурсів — грошей і часу. Це, наприклад, розвинена інфраструктура, відносно низька вартість оренди чи зручне розміщення важливих об'єктів. Тому ми змогли виділити два блоки основних переваг цього простору, що приваблюють різні категорії користувачів.

Атмосфера

Бурхлива «енергетика Подолу»

На Подолі і, зокрема, на Валах панує жива атмосфера. Це привертає осіб, що люблять бути в центрі подій. Деякі містяни спеціально орендують чи купують нерухомість саме на Валах, щоб постійно відчувати те, що вони називають «енергетикою Подолу».

Здесь особая энергетика, и Подол никогда не поменяется. В смысле энергетика... Дальше у нас идет там Волошская, в честь бога Велеса, там был его храм и сейчас есть место. Тут вообще очень энергетическое место.

– Відпочиває на бульварі

Я, по-перше, тут працюю недалеко і із-за цього пов'язаний з цим місцем. А, по-друге, я майже кожні вихідні тут. Тому що це один найбільш живий такий район і вулиця Києва.

– Відпочиває на бульварі

Мені подобається, бо тут живо, багато чого відбувається. Тут я відчуваю життя.

– Власник закладу на Нижньому Валу

Когда-то кто-то мне сказал, такую странную фразу, что [площа] Льва Толстого — это как Москва, а Подол — это как Питер. Тут абсолютно своя атмосфера. Тут маленькие бары, со странными барменами и очень странными напитками. И тебе это понравится очень, либо не понравится совсем. Мне — понравилось.

– Власник закладу на Нижньому Валу

Атмосфера. Тут дуже приємно прогулюватися, тут і дерева є, і архітектура непогана. Приємно тут знаходитися. Це місце зустрічі різноманітних груп, різних людей, різного віку і поглядів.

– Відпочиває на бульварі

Спокій

Якщо одні люди люблять Вали за швидкий ритм вуличного життя, то для інших цінність полягає, навпаки, у спокої. Такі протилежні точки зору можуть здивувати. Нам здається, що вони залежать як від досвіду перебування в інших місцях центральної частини міста, так і від конкретного місця на Валах.

*Мне нравится, что здесь тихо. Что здесь нет ночами такого, как бывает на **Пейзажке**. За счет того, что тут транзитная зона и нет каких-то таких мест, где все долго сидят ночью, на улице довольно пусто и, соответственно, не так грязно, как могло бы быть.*

– Мешканка будинку на Нижньому Валу

*Почему тут проводят время? Потому что это спокойная, наверное, улица. Потому что, если смотреть **в сторону Почтовой или Межигорской**, там очень большой движ бывает. И очень много народу. И здесь более спокойно.*

– Співробітниця закладу

Краса

Естетичне задоволення від архітектури також є однією з причин проводити час на Валах. Особливо переживають за збереження історичної забудови мешканці будинків та власники закладів.

Я живу здесь, потому что тут весело и красиво. Вообще Подол дает тебе возможность видеть красивое ежесекундно. Ты идешь по улице и по сторонам видишь красивые дома, хотя они и в ужасном состоянии.

– Мешкає на Нижньому Валу

Просто погулять по бульвару, пофоткать тут. Когда осень — повалятся здесь в листьях, очень красиво.

– Мешкає на Верхньому Валу

Люблю ходить, разглядывать архитектуру... Нравится архитектура здешних мест, я учусь на строителя, в КНУБА, и мне очень нравится.

– Відпочиває на бульварі

Особиста історія

Деякі користувачі вулиць багато років живуть чи працюють на Валах або неподалік, хтось провів свою юність та дитинство тут. Тому для них цей простір наповнений особистими спогадами і пов'язаний із важливими етапами в житті, власною самоідентифікацією.

*Скоріше це було внутрішнє відчуття. Я вчився в Могилянці, на **Контрактівій**. І для мене Поділ як район асоціюється з Києвом-Київом. Для мене Київ – це Поділ. Моє знайомство з Києвом почалося з Подолу. Вчився тут, тут відбувалося все найважливіше.*

– Власник закладу на Нижньому Валу

*Я недалеко здесь в школе училась. По улице **Введенской**. Мы школьниками приходили на этот бульвар и у нас тут был субботник, мы тут убирали, копали. Так что он для меня родной.*

– Чекає на транспорт

Зручність

Трафік людей

Насамперед, для власників бізнесів на Валах привабливою характеристикою є велика кількість людей, що регулярно переміщуються вулицями, а отже приносять стабільний дохід.

Я думаю, что соотношение цена-качество была самой оптимальной из всех вариантов. Здесь довольно хороший трафик и цена была более чем умеренная.

– Власник закладу на Верхньому Валу

Приемлемая цена, хороший трафик людей и это Подол, исторический центр Киева, который я очень люблю.

– Власниця кав'ярні на бульварі

Розвинена інфраструктура

На Валах можливо задовольнити велику кількість потреб, і це велика перевага, насамперед, для тих, хто живе чи працює неподалік, і, таким чином, може звоцадити час для приємніших справ.

Как для меня лично, тут действительно есть все: магазины, супермаркеты, интернет-магазины, шаурма тут моя любимая. Та и вообще здесь много удобств. Все те же заведения, супермаркеты. Здесь есть все для комфортной жизни.

– Працює неподалік

Мне очень удобно здесь жить. Тут, по-моему, есть вся инфраструктура. Иногда неудобно добираться сюда и отсюда на машине, но мне кажется, это проблема Киева в целом. Пешком удобно перемещаться.

– Живе на вулиці Нижній Вал

Центральне розміщення

До вулиць можна дістатися різними видами транспорту і різними шляхами практично з будь-якої точки міста. Для мешканців будинків на Валах можливість жити на перехресті основних транспортних маршрутів також сприяє соціальному життю – знайомі і друзі залюбки навідується в гості.

Ко мне, кстати, всегда приезжают, чтобы встретиться. Я ни к кому не езжу. Все с радостью сюда приезжают.

– Мешкає на Нижньому Валу

До нас дуже часто з інших районів приїжджають друзі. Саме тут погуляти, на Подолі.

– Мешкає на Верхньому Валу

Переміщення Валами

Попри велику кількість потреб, які можна задовольнити на Валах, основних функцій простору все ж дві: транзитна і дозвільна. Транзитність Валів забезпечується транспортним вузлом – люди пересідають з маршруток на метро, з метро на трамваї, з трамваїв на автобуси і продовжують свій шлях від точки А до точки Б. В години пік можна спостерігати жвавий автомобільний трафік між вулицями Глибочицькою та Набережно-Хрещатицькою. Тим часом потоки офісних працівників проходять бульваром між метро та офісними будівлями. Попри це, з інтерв'ю стає зрозуміло, що Вали не надають умов для швидкого і безпечного пересування.

На годиннику 18:20, офісні працівниці, спілкуючись, прямують до метро

Переходи

Найбільше проблем пішоходів пов'язано з переходами. Простір вулиць є розірваним, частини бульвару відділені одна від одної проїзною частиною, і доводиться часто перетинати автомобільний потік. За таких умов переходів бракує, і в деякі місця майже неможливо потрапити без порушень правил. Особливо це стосується останнього відрізка бульвару перед Кожум'яцькою площею. Шлях туди досить складно знайти, тому доводиться перебігати вулицю на свій страх і ризик. Майже всі респонденти, з якими ми спілкувались у цій зоні, опинилися там випадково, і висловили лише негативні думки про це місце.

Абсолютно небезпечно. Здесь место вообще небезопасное. Пока ты сюда дойдешь – перейдешь дорогу эту страшную... пока здесь сидишь... Там вон товарищ лежит на лавочке сомнительной внешности, загорает-отдыхает и больше никого. Машины туда-сюда, железные трамвайчики тоже. Небезопасно. Здесь не очень комфортно. Но там дальше лучше.

– Відпочиває на бульварі

Я здесь первый раз и сугубо случайно... Мне нужно было подождать человека, я посмотрела вокруг, куда я могу пройти, увидела вот эту аллею [бульвар, що прилягає до Кожум'яцької площі], но мне не понравилось то, что к ней не подойти. Нету к ней ни пешеходных переходов, чтобы к ней перейти, она не благоустроена.

– Відпочиває на бульварі

Не хватает переходов между самими бульварами. Есть переходы по периметру, но не хватает между бульварами.

– Співробітник закладу

Не помешало бы добавить переходы. Зачем обходить полквартала, когда можно перебежать два метра.

– Вуличний музикант, що грає на Подолі

Як наявні наземні переходи, так і підземні влаштовані без урахування логіки переміщень і тому також заохочують до порушення правил.

Підземний перехід теж не сприяє вирішенню проблеми. Через брак навігаційних вказівників і достатньої кількості відкритих виходів, підземний перехід викликає в користувачів дезорієнтацію. Лише ті люди, які регулярно його використовують, здатні вивчити підземні маршрути.

*Это прям ужасно неудобно. Это прям ***ц полный. Потому что для того, чтобы перейти дорогу по правилам, мне надо дать ахренительный круг, либо перебежать дорогу, что мы постоянно и делаем.*

– Власник закладу на Нижньому Валу

Подземный переход я не люблю, потому что это долго и не всегда получается выйти где надо, теряешься.

– Відпочиває на бульварі

Тут [у підземних переходах] такие лабиринты, но я привык.

– Відпочиває на бульварі

Інша проблема полягає у дискомфорті, який відчувається під час перебування в замкнутому просторі, захищеному точками продажу, з великою кількістю людей.

Некоторым людям удобно, они идут с работы и покупают себе шнурки или батарейки. Но лучше было бы больше место для прохода.

— Мешкає на Нижньому Валі

Почти в каждом углу в переходе бомжи спят. А гоняют не их, а музыкантов.

— Вуличний музикант, часто грає на Подолі

Підземний перехід — це просто жах якийсь. Починаючи від осіб без постійного місця проживання, постійний натовп, навіть у вихідні, якісь дивні запахи. Ненавиджу його.

— Мешкає на Нижньому Валі

Тому не дивно, що пішоходи намагаються перейти дорогу в непризначених для цього місцях. Таким чином вони часто наражають на небезпеку себе та інших учасників дорожнього руху та сприяють утворенню заторів. Така практика на Валах вже стала місцевою традицією та колективною звичкою. Користувачі вулиць настільки звикли до цього, що сприймають це, швидше, з гумором, аніж з обуренням.

Никто не соблюдает правила, все нарушают, машины давят, лезут на зеленый свет. Если ты переходишь, то сразу на втором ряду едет машина. Вон переходит. Странно, что мотоциклист не задавил, остановился.

— Відпочиває на бульварі

Є вислів: «перейти дорогу по-подільськи», Через Вали переходити — «по-подільськи». Тобто «де хочу, там і перехожу». Там є спеціальне місце, де парпет вибито, щоб не треба було запригувати на парпет. Можливо, тому що тут далеко від одного переходу до іншого.

— Власник закладу на Нижньому Валі

Та навіть перехід за правилами, «зеброю», не гарантує відсутності стресу, адже не всі наземні переходи добре помітні для автомобілістів.

Є пішохідний біля Житнього ринку, там би я не порадила переходити нікому. Тут дерева затуляють, не видно знаків, машини часто проносяться.

— Мешкає на Нижньому Валі

Перехід вулиці за таких складних обставин іноді закінчується конфліктами між пішоходами і автомобілістами.

Тут односторонній рух, а вони повертають. Я їду на зелений, а він мене кляне! Я переходила від аптеки до бульвару. Він порушував, бо їхав під кірпіч. Там вони їдуть поперек руху. Я і в міліцію дзвонила, що тут порушують правила.

— Мешканка будинку на Нижньому Валі

Однак для автомобілістів пересування вулицями теж нелегка задача. Нижній і Верхній Вали — односторонні вулиці, і в умовах сильного автомобільного навантаження складно зорієнтуватися в логіці руху.

*И если просто едешь на машине, надо делать большие крюки из-за почему-то появившихся новых правил, что нельзя разворачиваться на разрыве с Межигорской. Развязка транспортная — ж**а, дрян**но.*

— Власник закладу на Нижньому Валі

Як ємно узагальнив один із респондентів: «переходить Вали — это всегда стресс, где бы ты их ни переходил». Існує гостра потреба у вдосконаленні пішохідного сполучення між Верхнім і Нижнім Валами та частинами бульвару. І ця проблема потребує негайного втручання, адже це питання безпеки всіх учасників дорожнього руху на Валах.

Проблемне перехрестя з Почайницькою вулицею, де розташовано 14 дорожніх знаків, 7 «зебр» і кілька світлофорів

Брак місця

Дуже обмежує комфорт пересування і брак місця для пішоходів. Тротуари в деяких місцях занадто вузькі для тієї кількості людей, яка щоденно переміщується ними в години пік. Окрім того, місце «з'їдається» чергами на громадський транспорт, точками стихійної торгівлі та, найчастіше, припаркованими обабіч тротуарів автівками.

Главное только, чтобы машины не парковали. У нас нет искусства парковки. Паркуются, потому что деньги не хотят платить... Это, кстати, тоже общее с Одессой. ... Это как-то жутко, ты идешь и тебе нужно проходить между кучи людей, чтобы выйти. А мы путешествуем, мы всегда с рюкзаками и пройти очень сложно. Из-за того, что машины занимают часть пешеходной зоны.

— Відпочиває на бульварі

У тебя тротуар где-то 2,5 метра, по которому проходят толпы людей, одним колесом тачка припаркована, и все сигналият.

— Співробітник закладу на Верхньому Валу

Стараюсь пройти быстрее там, где очереди на транспорт. Мне не нравится много людей.

— Мешканка будинку на Верхньому Валу

Люди чекають на автобус, шикуючись на тротуарі біля виходу з метро

Паркування на тротуарах, як ще одну протизаконну практику, що на Валах стала нормою, користувачі пояснюють відсутністю паркінгів навколо. Деякі з них свідомо відмовляються їхати на Вали на власному авто, щоб не витратити час на пошук паркомісця. Для мешканців вулиці проблема стоїть гостріше. Як виявилось, частину простору, що мав би бути пішохідним, вже розподілено серед мешканців як «привласнені» паркомісця.

В основном тут останавливаются владельцы заведений, жители дома вот этого или того. Там нет отметок никаких, поэтому паркуется, кто хочет. Это неправильно, но я так думаю, что все уже поделили эту парковку. Все знают, кто куда становится.

— Співробітниця закладу на Верхньому Валу

Тут нельзя нормально припарковаться. Для наших гостей, зокрема, це проблема. Мені здається для місцевих жителів також.

— Власник закладу на Нижньому Валу

На недостатню кількість паркувальних місць скаржаться і мешканці будинків, і власники бізнесів, і офісні працівники. З іншого боку, більшість респондентів висловлювалися проти збільшення автомобільного навантаження, нарікаючи на незадовільну якість повітря та шум.

Здесь действительно нечем дышать днем, этими газами. Я не знаю как это будет сочетаться с речкой, где, вроде, хочется посидеть, но при этом будет вонять выхлопом. Мне кажется, надо разгрузить движение, потому что тут внизу это все [газы] будут скапливаться.

— Мешканка Нижнього Валу

Застаріле дорожнє покриття

Комфорт пересування вулицею низький також і через неякісне покриття тротуарів та дороги. Зокрема з цієї причини майже неможливо побачити на Валах батьків з дитячими візками. Також на неякісне покриття скаржаться велосипедисти, адже велодоріжок тут не передбачено.

*По самой улице неудобно на велосипеде, хочется ее объехать, стараюсь куда-то сворачивать. Потому что очень много людей и тротуары некачественные. Неудобно вообще на велосипеде... Как было все, так и осталось. Тротуары такие же раз*нные.*

– Мешканець Нижнього Валу

За последние 5 лет не поменялось ничего. Будете проходить – не провалитесь в яму в асфальте.

– Власник закладу на Нижньому Валу

Мама з візочком і розбите мощення

Дозвілля на Валах Шумні компанії

Якщо вдень життя Валів пов'язано з переміщенням у справах, то ввечері тут багато людей, що відпочивають. За словами респондентів, найчастіше тут збираються, щоб випити в одному з численних барів або ж просто на лавках на бульварі.

Если днем то [всі йдуть] куда-то поесть. Если вечером то остается как раз найтлайф, и все идут пить – либо на улице, на Межвалье или возле, под заведениями.

– Співробітник закладу на Верхньому Валу

Если понаблюдать за активностью метро, то видно что «Контрактная» – это станция, с которой ближе к 12-ти все уезжают. Приезжают на Подол специально потусить.

– Мешкає на Нижньому Валу

Загалом, на Валах склався свій уклад нічного життя. Наявність великої кількості закладів спонукає до соціальної взаємодії – вечірки з барів часто переміщуються на вулицю, люди знайомляться, танцюють, розважаються. Фактично заклади беруть на себе функцію публічного простору Валів.

Мне кажется, [бар] «Хвильевой» – это как «Тиндер» оффлайн. Мне кажется, он располагает к тому, чтобы завести там непринужденную беседу, которая может перерасти в какое-то знакомство. Особенно учитывая, что в такие места люди имеют обыкновение возвращаться и это образует какой-то такой котел, в котором легко завязываются связи.

– Відпочиває на Валах

Всегда на этой улице можно кого-то знакомого встретить. Люди тут знакомятся, и очень активно, особенно ночью, здесь на лавочках и как минимум до утра дружат.

– Власниця кав'ярні біля Житнього ринку

Я люблю руб стawl-ы – перемещаться из одного заведения в другое дальше. На этой улице это удобнее всего делать, я часто это наблюдаю. Так часто иностранцы делают. Постоянно кто-то спрашивает, как пройти в какой-то бар.

– Мешканець будинку на Нижньому Валу

Тут много заведений подряд стоят. И особенно вечером, когда есть такой движ, то люди проходят, видят, что у нас какой-то тут движ, останавливаются, могут забазариться на входе, зайти к нам, потом перейти все вместе в какую-то «Мафию».

– Співробітник закладу на Верхньому Валу

Тут же ж дуже багато іноземців, тому що дуже багато людей водять тут по закладах. І тому тут да, багато людей ходить не тільки в «Хвильовий», або ще кудись, а по декількох місцях. Весь вечір, всю ніч по різних місцях. Тому ти завжди тут зустрічаєш нових людей. Тут люди зводять один-одного, знайомлять.

– Відпочиває на бульварі

Для власників і співробітників закладів насичене нічне життя, що склалося тут, — це велика перевага. Між бізнесами тут існує «симбіоз», підтримуються дружні стосунки. Неодноразово можна було почути від них про ідеї для вуличних фестивалей, так званих «блок-паті», популярних у містах Європи, які б колективно влаштовували представники бізнесу.

*Ми з *** ще на початку літа, коли заїхали сюди, то думали про блок-паті на Валах. Як на Рейтарській. Мені здається, тут багато бізнесів ініціативних, відкритих до взаємодії. Так можна було б оживляти цю частину Подолу. Тому що вона [вулиця] часом виглядає як просто прохідна.*

— Власник закладу на Нижньому Валу

Я вообще мечтаю тут перекрыть Валу и сделать огромный блок-пати или гараж-сейл, назвать как угодно можно. Где люди будут играть музыку, кататься на скейтах, на роликах, на всяких штуках, будут гулять мамы с колясками, папы с детьми. Гонять туда-сюда, куча уличной еды. Это обязательно нужно сделать.

— Співробітник закладу на Верхньому Валу

Чем больше бизнеса, тем прикольнее. Больше людей, больше поток, все от этого выиграют, если рядом с нами откроются еще 5 баров.

— Співробітник закладу на Верхньому Валу

Весела компанія відпочиває на «Міжваллі» у холодну пору

Окрім власників закладів, деякі люди, що відпочивають тут, також проводять паралелі з вулицею Рейтарською, на якій вперше в Києві почали проводити блок-паті. Вони відзначають, що завдяки закладам на Валах склалася власна локальна культура.

Та якщо одні користувачі радіють активному соціальному життю на Валах, інші через нього страждають. З інтерв'ю з'ясувалося, що мешканці будинків на Валах надають перевагу відпочинку в інших місцях, і їх шумні компанії на алеї і гучна музика з барів на Валах дратують. Старожили вулиці зі смутком згадують часи, коли закладів було менше, а нічне життя було спокійнішим.

Мне кажется, что возле «Греилса» или «Хвильевого» это [публичное життя] уже есть по сути. Они уже и так являются некими такими осередками вот какой-то такой культуры, которая конкретно этому месту принадлежит. Она уже здесь есть, просто она не так лоснится, как Рейтарская.

— Працює неподалік

Я коли була мала, я дуже любила навіть вночі на алеї на цій сидіти, просто спілкуватися і так далі. Наразі це виглядає не дуже приємно. З точки зору того, що п'яні компанії. Хотілося, щоб тут було більше саме простору. Бо тут понаставили багато кафешек, і виходить, що біля них збирається купа людей.

— Мешкає на Нижньому Валу

Местные здесь пробегом. Они скорее пойдут в сквер возле Жовтня, там покультурнее. Мамы с детьми там, с собаками. А сюда местные не ходят, может, разве что на рынок. А так сюда все просто побухать, простым языком, приходят.

— Мешкає на Нижньому Валу

Запретила бы тут пить! Потому что люди неадекватно себя ведут, дебоширят, плохо выражаются.

— Співробітниця кав'ярні на Верхньому Валу

Через шум між мешканцями будинків та «відпочивальниками» іноді виникають конфліктні ситуації. Як вже було зазначено, не всі користувачі простору усвідомлюють, що на Валах багато житлових приміщень, тож можуть поводитися галасно, особливо вночі у вихідні дні.

Тільки я виходжу на балкон і розганяю цю молодь укурену. Мені цікаво, це я одна така психована, що мені заважає?

— Мешкає на Нижньому Валу

Тут вообще криминальное было происшествие. Местный житель выбежал на проезжую часть, стал всех рубать шашкой... Ну не дают спать, действительно... На Межигорской. И они буквально ночью выходят и на проезжей части танцуют...

— Мешкає на Нижньому Валу

Довготривалі протистояння точаться між мешканцями будинків і власниками бізнесів. Був прецедент, коли один із закладів на Верхньому Валу довелося закрити через скарги мешканців прилеглих будинків.

Напротив на втором этаже ночной клуб был. Девочка-активистка с вот этого вот дома полгода ходила, собирала [подписи]. Здесь определенная акустика, домики маленькие. У многих сюда выходят спальни. Визжат все там, громко разговаривают, окна открыты невозможно... Она добилась, и его закрыли.

– Мешканка будинку на Нижньому Валу

Я телефоную в полицию, ходжу сваритися. Ну як сваритися, я зачитую закони. З деякими власниками комунікація проходить добре.

– Мешканка будинку на Нижньому Валу

С бизнесами у нас есть конфликт. С бизнесами именно теми, которые питейные заведения, которые работают после 22-х ночи... Полиция когда приедет, когда нет... защитить свои права на отдых сложно.

– Мешканка будинку на Нижньому Валу

Я тут прожила все життя. Раніше тут навіть автобуси не ходили. Потім пустили тут автобус на Рибальський острів. Машин же не було.

– Мешканка Подолу

Цікаво, що не всі жителі будинків переймаються шумом, що лунає з вулиці по ночах. Респонденти, що знімають житло на Валах віднедавна, набагато менше скаржилися на шум, ніж «старожили». Якщо раніше мешканці будинків могли спокійно почитати ввечері книжку, не закриваючи вікна, то тепер їм сильно заважають розмови з вулиці. Зміна шумового тла змінила повсякденність місцевих. Ті ж респонденти, що переїхали на Вали нещодавно, вечірню активність сприймають як нормальний стан речей на Валах, щось, що має право бути тут.

У нас, в принципе, не очень шумно. Правда, у нас там открыли заведение пару лет назад, их посетители шумно разговаривают вечером, когда курят там. И наши соседи по этому поводу сильно ссорятся с ними. Там перепалки происходят, но меня это не сильно напрягает.

– Віднедавна живе на Нижньому Валу

В принципе, шум от машин довольно монотонный, поэтому меня он не раздражает. Ну и компании меня тоже не раздражают, потому что я был к этому готов. Я знал, что если я буду жить на Подоле, скорее всего, я буду это слышать.

– Мешканець будинку на Верхньому Валу

Я думаю, что в большинстве своем люди, которые арендуют тут жилплощадь – такие же, как и я. Нам очень подходит атмосфера, которая тут царит. Этим стареньких еврейских дворики, микробарчики, своего микрокомьюнити. Почему здесь находятся люди старшего поколения, которые владеют недвижимостью, я не возьмусь объяснить их позицию.

– Мешканець будинку на Верхньому Валу

Загалом, конфліктні ситуації на Валах, що виникають через шум, ілюструють явище акустичної джентрифікації. Джентрифікація – це термін, що узагальнює зміни, які відбуваються з міською територією внаслідок зміни соціальних категорій, представники яких там живуть або регулярно перебувають. Багато старожилів Валів оселились тут у радянські часи, коли квартири «видавалися» і склад населення був більш гомогенним.

За те 10 лет, что я живу в Киеве, Подол стал намного более деловым, омолодел. Здесь правда стало больше офисов, и эти офисы, возможно я не права, но мне кажется, это больше такое айтишное сосредоточение. Возможно, потому что я сама из айти, и мне кажется, что тут все айтишники. В плане бизнес-центра он на себя перетянул одеяло, мне кажется.

– Працює на Подолі

Наші родителі получили тут хату. Вони повмирали, а ми живемо... Я тут прожила все життя... Раніше тут навіть автобуси не ходили. Потім пустили тут автобус на Рибальський острів. Машин же не було. То там, то там. Тихо, свободно, а зараза? Машини гудуть і гудуть. А потім вночі зібралися, випили, кричать, кричать!

– Мешканка Подолу

Граффити больше стало. Может, из-за начавшейся войны поток людей хлынул в Киев. Люди, которые здесь не жили, они меньше любят это место. Привезли с собой свои традиции.

– Часто відпочиває на Валах

Зазвичай джентрифікація проявляється в пошквалі розвитку бізнесу, змінах демографічних показників, покращенні інфраструктури, збільшенні попиту на житло та підвищенні цін на нерухомість. Позитивним наслідком джентрифікації є урізноманітнення соціального життя. Однак так само вона виявляє себе в збільшенні шуму, що приносить дискомфорт мешканцям, які звикли до розміреного життя, що було тут раніше⁵.

Тож зміни, які відбуваються в аудіальному просторі Валів і які помічають деякі мешканці, насамперед ілюструють соціальні трансформації, що відбулися на Подолі за останній час.

Нижній Вал взагалі ожив. Я 15–16 роки був на війні, до цього я особливо не бував тут. Дуже багато тут відкрилося бізнесів. Особливо в цьому нашому кластері. Було взагалі багато пустих закинутих приміщень. З забитими вікнами. Таке тіпо теорія розбитих вікон.

– Власник закладу на Нижньому Валу

⁵ Matthew Gandy (2014). The Acoustic City. Berlin: JOVIS Publishers.

Культурний відпочинок

Проблемою Валів є те, що барам та закладам харчування тут майже немає альтернативи для відпочинку. На Подолі багато галерей, музеїв та театрів, однак жоден з них не розташований на Валах. Найближчий дитячий майданчик – біля кінотеатру «Жовтень», а Музей «Експериментаніум», що раніше розташовувався на Верхньому Валі, переїхав, стадіон Межигірської гімназії в поганому стані. Тому найпоширенішою дозвільною практикою є вживання алкогольних напоїв, що негативно відбивається на іміджі цього простору.

Тут, дитя, не можна сказати, чого не можна робити. Тут що хочеш роблять. Бачиш, он стіни помальовані? Це все наркомани. Постоянно п'ють на скамейках... Ми вечорами [бульваром] не ходимо. Тут таке кожної ночі робиться, і крики... Тут всьо буває. Їх тут найжджає, яких тільки хочеш, та і всьо.

– Мешканка Подолу

Очень много наглых людей. Быдла алкоголического. Очень много на себя берут и очень много себе позволяют.

– Власниця кав'ярні неподалік від Житнього ринку

Мы приходим ненадолго. Мы пришли выпить пиво, посидели и уходим.

– Відпочивають біля Житнього ринку

Інший сприятливий фактор для подібного виду відпочинку – погана освітленість бульвару, на що скаржаться користувачі вулиці. Погане освітлення помітно відбивається на відчутті безпеки.

Освітлення – це первочергово, я вважаю. Коли мало світла, там зручно робити все... Враховуючи те, що тут ще якимось дбають про ліхтарі і так далі. Там на Ярославській взагалі нічого ввечері робити, бо там нема освітлення. Останній залишок цивілізації тут.

– Мешкає на Нижньому Валі

Бульвар мог бы быть очень важным местом, где люди проводили бы время, если бы он получше выглядел и освещался по вечерам.

– Мешканець будинку на Нижньому Валі

Если освещение сделать, то будет культурно все, мне кажется. Сегодня она так себе освещена, и соответственно, бухарики собираются.

– Мешканець будинку на Нижньому Валі

Цікавою знахідкою є те, що користувачі Валів аргументують прийнятність чи неприйнятність дозвільних практик за ступенем їхньої «культурності». Так поняття культури і культурності має діаметрально протилежні виявлення на практиці для різних осіб. Дехто називає «культурним відпочинком» розпиття алкогольних напоїв у «розумній» кількості, а дехто категорично протиставляє споживання алкогольних напоїв культурі.

Попри те, що на Валах не дуже великий вибір зручностей для дозвільних практик, розпиття алкогольних напоїв, все ж таки, є не єдиним видом відпочинку тут. Наприклад, для деяких користувачів дозвілля на Валах пов'язано з музикою. Іноді тут можна побачити компанії з гітарами, що співають і знайомляться між собою.

Когда-то я шел с гитарой, и у меня попросили гитару. Чуваки сидели, и такое было вот знакомство. Я не скажу, что я музыкант, не скажу, что и они тоже. Но это было 5 утра, и мы хорошо провели время.

– Мешканець будинку на Нижньому Валі

Вон парень с гитарой сидит. Иногда проходишь, а тут кто-то выступает. и в переходе на скрипке играют.

– Відпочиває на бульварі

Когда я сижу с гитарой, может подойти посторонний человек, сказать «о, а ты гитарист». Можем познакомиться, пообщаться немного.

– Відпочиває на бульварі

Там [на бульварі] действительно ребята по вечерам собираются, играют музыку, все такое. Каждый сидит на своей лавочке, но они общаются между собой.

– Відпочиває на бульварі

Окрім того, для працівників офісів бульвар між Валами також є місцем для проведення обідньої перерви, перекурів та відпочинку після роботи. Між справами колеги спілкуються, знайомляться, обмінюються історіями.

В обед очень много таких, как я, сидят пьют кофе, кушают.

– Працює в офісі на Валах

Люди после работы останавливаются тут расслабится, обсудить рабочий день.

– Відпочиває на бульварі

Здається, у Подолу втрачається культура, історія. Жодної культури вже не відчувається. У нас тільки тут бари і ресторани.

– Мешканка будинку на Верхньому Валі

Для людей, которые культурно отдыхают, распивают, пиво тут, вино, но ведут себя культурно, чемно, чтобы не было запретов со стороны полиции. Но те, кто тут занимается непотребством, продолжая свой бомжеватый образ жизни, за этим как раз наоборот [потрібно щоб] присматривали.

– Відпочиває на бульварі

Також деякі мешканці Подолу, що мають собак, приходять на бульвар вигуляти своїх улюбленців. Спільна практика сприяє появі взаємодії між людьми, собачники знайомляться між собою і таким чином укріплюють згуртованість спільноти.

Обязательно иду по зеленой зоне. У нас просто есть собачка. Очень удобно, тут больше нет мест особых для выгула, и это такое место прекрасное. У меня муж очень любит, у него есть променада — туда-обратно. Вот возле «Жовтня» еще собираются, но тут мне больше нравится. Тут как-то интимно, все друг друга знают. Тут есть свое сообщество собачников, с продолжением отношений.

— Мешканка будинку на Нижньому Валу

Наразі на Валах немає інфраструктури комфортного виконання цих практик, альтернативних розпиттю алкогольних напоїв. А отже і для зростання їхньої популярності. Так, не передбачено гігієнічних засобів для прибирання за тваринами. Ситуація з акустикою, шумом від автівок не є сприятливою для музичних перформансів. Офісні працівники змушені тримати свій обід на колінах, адже немає столиків. Створивши умови для різних видів відпочинку, можливо заохотити людей проводити час по-різному і змінити уявлення про Вали, як про місце, куди всі приходять випити.

Респондент, що працює неподалік, традиційно розслабляється за пляшкою пива на бульварі

Безхатьки

Як вже було зазначено, Вали — місце зустрічі людей різних соціальних прошарків. Тут ще в минулому столітті існували благодійні установи. Наприклад, в одному з будинків на Нижньому Валу було створено організацію, що надавала медичну допомогу малозабезпеченим вагітним. В тому ж будинку безкоштовно видавали молоко для годування немовлят представники товариства «Крапля молока». Зараз на Валах також існує частка соціальних бізнесів: наприклад кондитерська Veterano Brownie. Соціальне підприємництво і благодійні акції дуже гармонійно вписуються в історичний контекст вулиці і могли б стати перевагою цього простору. В той же час, не кожна така ініціатива вітається користувачами вулиці, адже наявність маргіналізованих осіб впливає на відчуття безпеки і робить місце непривабливим для проведення відпочинку.

Як уже згадувалося, на бульварі неподалік Житнього ринку малозабезпечених людей годують представники організації «Життєлюб» — ця акція має назву «Обід без бед». З інтерв'ю стає зрозуміло, що здебільшого користувачі вулиці шанують цю ідею та в той же час намагаються триматися осторонь цього місця. Як вже було зазначено, маргіналізовані групи стереотипно пов'язують з небезпекою, наркоманією, алкоголізмом та хворобами.

Там еще кормежку для людей не очень финансовых обустроили. С точки зрения гуманизма, это плюс, а с точки зрения отношения к другим людям, это не очень. Потому что я видел всех этих бомжей, когда в переходе играл. Они не пытаются даже ничего делать. Даже им предложишь работу, они все равно не захотят за нее браться. Просто идут на эту бесплатную еду. И это им не помощь. Но, наверное, это не все такие. Может быть, кому-то это надо, может, кто-то из пенсионеров. Но, в основном, это вот эти, которым только боярышника надо. Живут от стопки до стопки.

— Відпочиває на бульварі

Там непрезентабельно на той стороне. Там всегда собираются люди без постоянного места проживания. Они на лавочках часто спят, это очень неприятно, мне кажется, видеть и остальным людям, и туристам тоже.

— Відпочиває на бульварі

Я благодарна этим людям, которые кормят нуждающихся. Но они, эти люди, не контролируют то, что эти нуждающиеся вот костер развели, или вот это вот количество мусора, которое после них остается.

— Відпочиває на бульварі

Вали пахнут бомжами.

— Мешканка будинку на Нижньому Валу

Найбільше проблем клієнти благодійної акції чинять співробітникам бізнесу, адже вторгаються в приватний простір гостей закладів.

Тут дуже багато безхатченків, їх ду-у-уже тут багато. І буває таке, що заходять до нас, за цим, якби, не дивляться. Їх годують, їм там допомагають, але на мою думку це неправильно. Це вже, в принципі, глобальна проблема держави. Небезпеки від них немає, але є таке відчуття відрази, бо збирається близько сотні людей. Ви знаєте, які це люди. Є такі, що заходять без дозволу, в неадекваті, бувають такі, що починають гроші просити, чи щось продавати.

— Адміністратор закладу

Наявність спеціально відведеного для благодійної акції місця, банальних зручностей для прийому їжі, як от столів, рукомийників, посуду багаторазового використання, могли б змінити ставлення користувачів простору і до акції, і до маргіналізованих груп. Вали є місцем, в якому яскраво помітно соціальні проблеми суспільства, однак вони також можуть стати місцем боротьби з ними.

Вообще правильная инициатива, если бы еще им условия создали, чтобы все вокруг было не трешовое. Бездомные, они если находятся в чистом, они не будут мусорить больше. А когда они в трешу, то и отношение у них такое же, не хочется это сохранять. Чтобы это было более культурно, чтобы они перевоспитывались тоже.

— Мешканець будинку на Нижньому Валу

Люди спілкуються в очікуванні відкриття кісоку роздачі їжі «Обед без бед»

Ініціативність користувачів

Моделі взаємодії з простором та досвід, який містяни отримують від перебування на Валах, можуть суттєво відрізнитися. Так само по-різному користувачі вирішують проблеми в просторі та перетворюють його під свої потреби. З інформації, що ми отримали від користувачів вулиці, стає зрозуміло, що найактивнішими ініціаторами перетворень виступають власники та адміністратори закладів. По-перше, в них є пряма зацікавленість у покращенні зовнішнього вигляду вулиці через потребу в нових клієнтах. По-друге, конкуренція поштовпує перетворення. Ніхто не бажає, щоб бізнес виглядав занедбаним на тлі інших. Існують також поодинокі згадки про ініціативи, що було втілено в життя завдяки кооперації власників закладів, однак частіше реновації відбуваються стихійно, а тому зовнішній вигляд фасадів сприймається як щось неоднорідне.

Главные изменения происходят благодаря бизнесу. Для города, видимо, Вали — это не совсем приоритетная штука. ... И большая часть ребят, которые являются представителями бизнесов на Подоле, с которыми мы общаемся, имеют в равной степени такое же представление, как и мы. Они готовы тратить деньги на благоустройство своих маленьких «кусочков».

— Власник закладу на Нижньому Валу

До мене приходив сусід з 41-го будинку і сказав: «Давай зробимо тут освітлення в арці». Типу поставимо датчик руху. Бо тут темно і постійно сцуть по углам.

— Власник закладу на Нижньому Валу

Підприємці роблять тут найбільші зміни. І вони зацікавлені в тому, щоб тут підтримувати цю екосистему живою, щоб якимось чином місце сприймалося не просто як дорога на роботу, проходняк.

— Власник закладу на Нижньому Валу

Пример восхитительной реконструкции здания, которое на углу Константиновской. Оно всегда было в состоянии ремонта и аварийности. Сейчас выглядит идеально. Там даже цинковые трубы восстановили. Какие-то айтишники купили здание и сделали его так, как надо, как должно быть.

— Співробітник закладу на Верхньому Валу

В некоторых местах магазины, бизнес что-то делает, но я так понимаю, что они не обязаны это делать. Они делают это для того, чтобы более привлекательным сделать свой фасад. Получается, что они все разные. Как мозаичка.

— Мешкає на Нижньому Валу

Цікаво, що іноді ініціативи представників бізнесу підтримують «згори», однак це, радше, виняток. Частіше міські структури сприймають як фактор, що обмежує.

А здесь очень четко стало видно, за последние 7 лет я заметил разницу. Мало того, что так много офисов появилось, все больше и больше работников. И эти лавочки поставила моя компания, мы скидывались на эти лавочки. А потом по этому же проекту я не знаю кто, наверное КП Подільського району, тоже купили такие же лавочки и везде дальше их поставили.

— Працює на Валах

Инициативы тут дофига. Но просто копать снизу, когда сверху все забарикадировано — то сложно. Надо копать снизу, но и сверху должны открываться шлюзы, идти навстречу, прислушиваться.

— Співробітник закладу на Верхньому Валу

В идеальном мире это [благоустрой] должна делать мэрия, но не в нашем случае. Мне кажется, у нее задача — отфутболить как мяч какую-то жалобу. Никакой функционер в мэрии не будет озабочен вот этой ямой.

— Власник закладу на Нижньому Валу

І власників закладів, і мешканців вулиць об'єднують спільні нарікання на забюрократизованість і відсутність функціональних каналів комунікації з місцевою владою. Мешканці будинків є менш згуртованою категорією користувачів, ніж представники бізнесу, проте між ними також існує взаємодія і кооперація. Зокрема це відбувається через комунікацію у фейсбук-спільноті «Подольночка», де спільно обговорюють ідеї, пропонують петиції та зауважують проблеми. Досить показовою є історія з відкриттям наземного переходу між Валами на перехресті з Костянтинівською вулицею, що є здобутком мешканців Подолу. Цей прецедент вважається мало не маленьким чудом, адже це один із перших прикладів успішної взаємодії влади та громадськості. З цього приводу навіть влаштували «Свято переходу».

из изменений на самой улице, кроме открытия и закрытия заведений, я бы отметил переход, который появился, который реально был нужен. По переходу, это, по большей части, заслуга людей, которые пишут петиции, добиваются этих изменений. Есть активная группа «Подольночка», где происходит много прекрасных вещей.

— Мешкає на Нижньому Валу

Вот недавно был «праздник перехода»... Интересно, конечно. Но абсурдно, грустно, что такое приходится отмечать.

— Мешкає на Нижньому Валу

Об'єднати зусилля, щоб зробити використання простору зручнішим для всіх, мешканцям і представникам комерції заважає подекуди діаметрально протилежне бачення подальшого розвитку Валів. Мешканці виступають проти створення публічного простору тут, а власники закладів, навпаки, хочуть перетворити Вали на розважальну зону. Тому мешканці і власники бізнесів працюють як два незалежних утворення, що мало впливають на дії одне одного.

Вы увидите, там была огромная яма возле входа во двор. И она была там на протяжении двух лет, пока кто-то умный не додумался залить ее цементом. Но он это сделал не поздно вечером, а рано утром. И его соседи проехали по нему своими машинами. Это иллюстрирует общую тенденцию.

— Власник закладу на Нижньому Валу

У нас недавно соседи... Владелец магазина рядом решил строить что-то в подвале, который типа общий. Он никого об этом не известил, просто оставил записку на машинах, что он там завтра будет производить какие-то работы, и чтобы машины не ставили. Наши соседи начали выяснять, насколько это законно... В итоге пришлось вызывать полицию. После этого он пропал.

— Мешкає у будинку на Нижньому Валу

Мы неоднократно предлагали покрасить эту арку за свои деньги, но жильцы нас как-то не очень любят и не давали согласия на это. Я думаю, что привлечение третьей стороны в отношении нашего двора решило бы эту проблему.

— Власник закладу на Нижньому Валу

Местные жители, те, которые местные-местные, их прям на этой улице мало. Тут жилых помещений в домах осталось очень мало. Из местной алкашни они ничего менять не будут, потому что их и так все устраивает, за ними только гоняться надо.

— Власниця кав'ярні

Дуже часто користувачі виправдовували свою бездіяльність або неспроможність до діяльності, самоідентифікуючи себе як «не киянина». «Кияни» в даному випадку є не просто уявною спільнотою, але і символічним образом, на який переносяться і сподівання, і обурення.

Для начала надо посмотреть, сколько тут приезжих, а сколько киевлян. Я смотрю, местные жители ничего не хотят. Они, как говорится, коренные киевляне, им ничего не нужно, они на все ложили.

— Працює на Валах

Я не киевлянин, только 10 лет тут живу. А как могут те принимать участие, которые здесь не зарегистрированы?

— Вуличний музикант, часто грає на Подолі

Если бы я здесь жил, я бы знал [кто несет ответственность за зміни]. Но я ж не киевлянин.

— Працює на Подолі

На противагу до мешканців вулиць і представників бізнесу, люди, що випадково зустрілись нам на бульварі чи біля метро, переважно делегують усю відповідальність за перетворення на Валах місцевій владі, зокрема – меру. Деякі користувачі сподіваються, що лад наведе чинний президент. Проте більшість опитаних не знає і не цікавилися можливими шляхами тиску на владу.

— Кто должен заниматься развитием улицы?
— Бывший мэр.
— Как бывший?
— Он же уже бывший. А вы не знаете?
Я не вникал в политику и я не знаю, кто за это должен отвечать.

— Чекає на знайомого біля метро

Я не общественный деятель. Я тут не местный житель. В депутатах в Кабмине не сидим. Повлиять на то, что происходит, почти что невозможно. Без разрешения мэрии города никто ничего не строит. Не один киоск не ставится.

— Відпочиває біля Житнього

Я голосовала за Зеленского, я в него очень верю, он мне очень нравится, несмотря на то, что моя близкая знакомая говорит, что он такой-сякой. Я верю, что у нас будут изменения, что у нас будет мэр... У нас же все мэры, они же не киевляне, кстати. Вот когда будет человек киевлянин, когда он будет любить свой город, он будет делать все, что нужно.

— Чекає на транспорт

Кличко упше нічого не робив! Де депутат хороший, там і гарно. А де г**но, вибачте, за моє таке слово, там г**но таке і робиться.

— Мешканка Подола

Можна зробити висновок, що на Валах є передумови для розвитку дієвої системи співпраці між різними категоріями користувачів та місцевою владою, проте для цього бракує умов та фасилітації цього процесу.

И большая часть ребят, которые являются представителями бизнесов на Подоле, с которыми мы общаемся, имеют в равной степени такое же представление, как и мы. Они готовы тратить деньги на благоустройство своих маленьких кусочков. Третья сторона, которая нам очень нужна, помогла бы договариваться с местными бабушками.

— Власник закладу на Нижньому Валу

Всі мають займатися, і місцеві жителі, і підприємці, і місцева влада. Це нормально.

— Власник закладу на Нижньому Валу

В идеале это все должна быть синергия, потому что у бизнеса не хватит денег переложить асфальт на всех Валах. Надо проводить публичный диалог и с бизнесом, и с громадой, как делали в Доме Контрактов по визии развития Подола.

— Співробітник закладу на Верхньому Валу

Користувачі про проєкт

Наприкінці кожного інтерв'ю ми разом із респондентами роздивлялися візуалізації проєктних рішень перетворення Валів, які розробили архітектори і архітекторки «Агентів Змін». Таким чином ми зрозуміли реакцію на конкретні пропозиції для поліпшення умов користування Валами. Найбільше емоцій викликала ідея про відкриття річки Глибочиці, причому як різко негативних, так і повних захоплення.

Я слышала о том, что делают какой то проект с рекой. Мне эта идея нравится, потому что я вообще люблю пространства возле реки, но вот там [на набережной] возле трассы как-то не очень. Вообще, река в городе — это ресурс, чтобы сделать там какие-то хорошие зоны, где люди будут отдыхать.

— Відпочиває на бульварі

Идея с речкой мне очень нравится. Все, конечно, зависит от людей, насколько это тут будет загажено или не загажено. Но это уже второстепенное. Я думаю, если это будет хорошо реализовано, то вопрос с чистотой решится.

— Мешкає на Нижньому Валу

Речка — это здорово! Если ее еще будут очищать. Хочется место, чтобы прогуливаться и для релакса.

— Співробітниця закладу біля ринку

Роздивляємося візуалізації проєктних рішень

Цілком закономірно, що ідею підтримують переважно власники бізнесів, офісні працівники та люди, що відпочивають на Валах. У мешканців будинків річка, швидше, викликає побоювання стосовно збільшення шуму через покращення умов для зборів «гучних компаній».

Не, ну выглядит все, конечно, красиво. Но вот тут будут собираться люди, которые будут пить, гулять, общаться всю ночь... А вот это вот все жилые здания. Вот из того дома еле выгнали [клуб]... Я буду против общественного места вот в этом месте. Вот там, где никто не живет, возле рынка, и где офисы. Вот там можно.

– Мешкає на Нижньому Валу

зачем вот эта вот вода здесь? Какую она нагрузку вообще несет? Мне интересно, вот тут вообще переход подземный. А теперь переходит как?

– Мешкає на Нижньому Валу

Власників бізнесів, швидше, лякає наявність неприємного запаху і бруду. Примітно, що ці побоювання притаманні тим користувачам, що перебувають ближче до Кожум'яцької площі, де проблема з каналізацією на Валах є найвідчутнішою.

Будут безхатчанки купатися... Мені здається, вона в болото просто тут перетвориться... Ну посеред міста... Ну як це буде річка? Це ж буде штучне озеро?

– Адміністратор закладу на Нижньому Валу

Выглядит круто, проблема может быть с вонью и канализацией, которая может проявиться с появлением этих застроек, непонятно куда что стекает...

– Співробітник закладу на Верхньому Валу

Не меншу увагу привернула ідея з об'єднанням транспортних потоків в межах однієї проїзної частини. На думку деяких користувачів, це погіршить прохідність вулиць.

Мне кажется, это более логично, что на Верхнем Валу полностью пешеходная зона. Мне, чисто как горожанину, хотелось бы, чтобы это просто была пешеходная зона, тупо. Здесь не было сквозного проезда. Может быть, вообще какой-то другой спуск придумать, а не через Валу?

– Співробітник закладу на Верхньому Валу

Було почуто як думки щодо того, що Вали потребують розширення автодороги, так і сподівання, що цього не трапиться.

Ну вот проезжей части тут две, но этого недостаточно. Одна-то будет запаркована... Я хочу, чтобы тут расширили [дорогу], чтобы машины тут быстрее проезжали, а не стояли тут и пытели. И все эти газы к нам в окна не попадали.

– Мешкає на Нижньому Валу

Строение Воскресенского моста очень сильно изменит трафик на Подоле, сюда хлынут новые машины. Мне бы очень хотелось, чтобы они не решили вообще убрать бульвар нафиг и добавить еще три полосы. Мне бы тогда не хотелось тут жить.

– Мешкає на Нижньому Валу

Однак, на наш подив, найбільше користувачів обурило те, що проєкт є занадто складним для реалізації (на їхню власну думку). Респонденти скаржилися, що реконструкція триватиме занадто довго, що у держави немає коштів, щоб втілити всі ідеї якісно, та що проєкт стане приводом для корупційних схем.

На это уйдет лет 50, как минимум, чтобы реализовать эту картинку. Разворуют бабки, как всегда.

– Відпочиває біля метро

Я думаю, что это шалені гроші. Вони ж не безкінечні. Я б їх витратила, не щоб відкрити колектор. Це як в сім'ї з хворою дитиною мама купить собі шубу. Тобто це не в пріоритеті.

– Мешкає на Нижньому Валу

У нас все так робиться, у Місцевій раді, це може затягнутися на декілька років, або порозкрадають всі гроші. Це дуже масштабна така затія.

– Адміністратор закладу на Нижньому Валу

Цитати ілюструють не скільки відторгнення проєкту як такого, скільки невпевненість і тривогу стосовно роботи державних і міських структур, що будуть його втілювати. Кількісні дослідження⁶ показують, що українці мають дуже низький ступінь довіри до державних інституцій, і це поширюється також на органи місцевої влади. Успішне втілення проєкту може бути в такому разі прецедентом, що покаже реальність позитивних змін.

⁶ Разумков центр (2019). Рівень довіри до суспільних інститутів та електоральні орієнтації громадян України.

Висновки

Вали – унікальне середовище, що насамперед вирізняється своєю неоднорідністю.

З одного боку, воно є розірваним у фізичному сенсі. Різні частини простору виконують різні функції: і рекреаційну, і розважальну, і транзитну. Житловий фонд, офісні будівлі та заклади розподілені нерівномірно, тому деякі кластери вулиць переповнено людьми, а деякі – майже безлюдні. Окрім того, пішохідне сполучення між вулицями і частинами бульвару ускладнено, немає відчуття цілісності простору.

З іншого боку, тут присутні різні категорії користувачів, між якими майже немає добровільної взаємодії, проте часто виникають конфліктні ситуації. Офісні працівники, мешканці будинків, власники бізнесів та люди, що приїждять на Вали як у «третє місце», пішоходи і автомобілісти мають різні потреби, що конфліктують між собою. Також Вали зазнають перетворень залежно від часу доби та днів тижня: вдень у будні – це майже винятково транзитна зона, а ввечері та вихідними тут вирує соціальне життя. Так само на Валах є дуже помітним соціальне розшарування, адже тут проводять свій час і маргіналізовані групи, і креативна молодь, і підприємці. «Дискретність» Валів проявляє себе у неоднозначному ставленні до цього середовища і в достатньо суперечливих уявленнях про нього. Вали постають у свідомості і як транспортна артерія, і як історична місцина, і як зона розваг молоді, і як кордон між туристичним та «спальним» Подолом. Усе це ускладнює розвиток цього простору, але водночас робить його цікавим і цінним як для Подолу, так і для всього міста.

Потенціал Валів складно переоцінити – тут розташовуються важливі об'єкти, на кшталт Житнього ринку, тут збереглося багато історичних будівель, існує своя локальна культура, пов'язана з підприємництвом та поліетнічністю та є перспективи для розвитку публічного життя. Водночас користування Валами пов'язано з незручностями, що виникають через брак місця, нестачу альтернатив для проведення дозвілля, порушеною логікою пішохідного та транспортного переміщення. Ці характеристики негативно впливають на досвід користувачів, безпечність та інклюзивність середовища, сприяють утворенню конфліктів.

Попри негатив, з яким час від часу стикаються користувачі Валів, це місце дійсно люблять. Це помітно, якщо послухати, як користувачі розповідають про прогулянки зеленим бульваром, посиденьки в затишних кав'ярнях, шумні вечори в компанії друзів, гамір на Житньому ринку, неочікувані знайомства... Для дуже різних людей Вали наповнені різноманітними, однак приємними сенсами, пов'язаними з важливими спогадами. У час, коли Поділ очікує на неминучі перетворення, головною задачею має залишатися збереження тих рис Валів, що роблять їх такими особливими для різних користувачів. Утім, реконструкція цих вулиць, хоча і є неабияким викликом, та має відбутися з огляду на перераховані проблеми.

Катерина Лященко
Соціологиня

Юра Грановський
Керівник кола досліджень
та партисипативних практик
+38 (093) 775-67-88

Олександр Колодько,
Софія Поліщук
Дизайнери

info@a3.kyiv.ua